

LUPTA PENTRU INSTALAREA AUTORITĂȚILOR DEMOCRATICE ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA DUPĂ VICTORIA INSURECȚIEI ARMATE

GHEORGHE IONESCU-RÎMNIC

Insurecția de la 23 August 1944, organizată și condusă de Partidul Comunist Român a dus la eliberarea României de sub jugul fascist, la înlăturarea dictaturii antonesciene, creînd condiții propice pentru declanșarea unui mare avînt de luptă al maselor, în frunte cu comuniștii, și în județul Dîmbovița.

Pe aceste meleaguri, încă de la sfîrșitul secolului trecut se formaseră puternice detașamente ale clasei muncitoare, care acționau în ramurile-cheie ale economiei județului : în minele de cărbuni de la Șotînga, Mărgineanca, Aninoasa, în cadrul societăților petroliere, la C.F.R. Încă din timpul regimului burghezo-moșieresc, clasa muncitoare dîmbovițeana se afirmă pe plan politic și social, prin puternicele lupte desfășurate în anii 1917—1920, 1921—1933 sau în anii 1940—1944, avînd alături de ea aliați de nădejde țărănimea și intelectualitatea, care se ridicaseră cu vehemență de nenumărate ori împotriva asupritorilor, în timpul răscoalei din 1907, al mișcărilor țărănești din 1936 din comunele Bolovani sau Cornești din anii 1935—1944.

August-septembrie 1944 . . .

Sub pretextul asigurării ordinii în județul Dîmbovița, primul guvern Sănătescu, instalat după 23 August 1944, caută să mențină la conducerea organelor locale, elemente reacționare. Astfel, pentru a stăvili lupta maselor populare care cereau tot mai insistent înlăturarea prefecțului antonescian, guvernul Sănătescu s-a grăbit să instaleze la 18 septembrie 1944, în locul acestuia, alt prefect, de data aceasta un colonel cu vederi reacționare, care pentru inducerea în eroare a maselor, caută să-și încorseteze adevăratele sentimente într-o haină „democratică“.

Din primele zile, acesta dovedește că are valeități de satrap ordonînd arestarea primarului din comuna Stănești — primar ales de adu-

narea sătească — și-l înlocuiește cu fostul primar ocrotit de jandarmi. Pentru elucidarea acestui caz, documentele sînt concludente. Într-un articol intitulat „Țăranii din Dîmbovița înlătură primarii antonescieni”, ziarul „Scînteia”¹ relatează că sătenii îndrumați de organizația Uniunea patrioților, au schimbat primarul reacționar și l-au înlocuit cu unul democrat, ales din rîndul unui comitet pentru administrarea comunei, format din 35 de oameni. Același ziar, în articolul „Șamavolnicii în Dîmbovița”² arată că în comuna Stănești, primarul ales de săteni e arestat de un maior de la legiunea de jandarmi Tirgoviște. Acesta, însoțit de șeful de secție de la Răcari și șefii de post de la Ghergani și Colacu, au venit cu soldați înarmați cu mitraliere pentru a face „ordine” la Stănești.

Arestarea primarului din Stănești s-a făcut cu știrea ministrului de interne din guvernul Sănătescu, generalul Aldea, prieten cu proprietarul din Stănești, Păltineanu. Revelator în acest sens este articolul din „Scînteia”: „Ministrul de interne tulbură ordinea. Conducătorii satelor sînt arestați de Aldea”.³ Cităm din acest articol: „...Primarul și un membru al comitetului sătesc din comuna Stănești au fost arestați ... Ministrul Aldea (moșierul), apără pe moșierul Păltineanu (care se folosește de gradul său de general pentru a-i teroriza pe țărani) „Corb la corb nu-și scoate ochii”. Aldea și Păltineanu sînt moșieri. Cum să meargă unul împotriva celuilalt ...”.

Lupta maselor țărănești pentru instalarea unor autorități democratice continuă. În comunele din sudul județului Dîmbovița, unde influența și sprijinul muncitorilor se resimt mai puternic pentru că o parte din săteni lucrau la C.F.R., pe liniile Pietroșița-Titu sau Pitești-București, se obțin succese. Aici, elementele revoluționare se situează cu hotărîre în fruntea maselor de țărani, în acțiunea de înlăturare a primarilor reacționari. Așa s-au petrecut lucrurile în comunele Bălteni, Puțu cu Salcia și Conțești. Acțiunile respective iau un caracter mai organizat după 24 septembrie 1944, cînd P.C.R. dă publicității Proiectul de platformă al F.N.D., care cuprindea și chemarea adresată maselor de a instaura autorități locale democratice, chiar împotriva dispozițiilor și ordinelor guvernului reacționar.

Imediat, în toate județele țării se organizează mari adunări pentru popularizarea obiectivelor cuprinse în Platforma F.N.D. O astfel de adunare se desfășoară la Tirgoviște în ziua de 15 octombrie 1944. La ea participă delegați din multe localități dîmbovițene. Muncitori, țărani, intelectuali din Gura-Ocnitei, Doicești, Bucșani, Fieni, Moreni, Găești, veneau rînduri-rînduri spre „Sala de arme” din Tirgoviște. Însăpămîntat, prefectul postează la intrare polițiști. Dar ingenioși, organizatorii găsesc soluția: adunarea se ține la sediul Uniunii patrioților și e prezidată de

¹ Scînteia din 18 octombrie 1944. pag. 2.

² Ibidem.

³ Scînteia din 16 octombrie 1944. pag. 3.

comunistul ilegalist Tănase Borțoi, conducătorul organizației județene a Uniunii patrioților. La cuvînt se înscriu foarte mulți vorbitori : Petre Iubu din partea P.C.R., Angheliu din partea Sindicatelor unite, Radnev din partea regionalei Prahova, Maria Dascălu din partea femeilor și mulți alții. E demn de reținut faptul că toți sînt de acord cu obiectivele înscrise în platformă și se angajează că vor trece la îndeplinirea lor în județul Dimbovița.

Pe baza acestei platforme se constituie la 23 octombrie 1944 F.N.D. din Dimbovița, așa cum se relatează în articolul „Constituirea F.N.D.”, apărut în ziarul „Scînteia” : Astăzi 23 octombrie 1944, după cunoașterea manifestului F.N.D., care cheamă la unirea tuturor forțelor democratice în județul Dimbovița s-a constituit F.N.D. din :

- „1. Partidul Comunist Român : Iubu Petre, Sandu Constantin, To-boșaru Vasile
2. P.S.D. : general Petrovici D., Bănulescu Ion — Pucioasa.
3. Uniunea patrioților : Borțoi T., Baravache D.
4. Sindicatelor Unite : Stănescu Alexandru, Coșăreanu Alexandru și Guță Ion.
5. Frontul Plugarilor : Scărlătescu Enache, Mihai Gh. și Zidaru I.
6. Tineretul Unit : Dumitrache Alexandru și Ciotoiu Constantin.
7. Femeile Patriote : Georgescu Victoria și Vlaicu Aurelia.”⁵

Se ia hotărîrea ca organizația județeană a F.N.D. să treacă imediat la editarea organului său de presă „Chemarea”, al cărui prim număr apare la 19 noiembrie 1944, inserînd pe prima pagină, în mod sugestiv, articolul „Rostul nostru”, în care se arată care sînt sarcinile F.N.D.⁶

Sub conducerea județenei de partid, F.N.D. Dimbovița a pornit la luptă pentru democratizarea reală a vieții publice. În acest timp sînt tri-miși în întregul județ zeci și zeci de activiști.

Acțiunea pentru instaurarea autorităților locale democratice s-a desfășurat în condițiile unei împotriviri a guvernului reacționar, care căuta chiar atunci — sub statornică presiune a maselor populare — să schimbe pe unii primari sau notari urîți de mase și compromiși, cu oamenii săi de casă. Guvernul Sănătescu și autoritățile locale au utilizat și alte metode : refuzul de a confirma pe noii primari aleși de săteni, așa cum s-a întîmplat la Stănești și Bălteni,⁷ ocuparea primăriilor de către unități de jandarmi, fapt petrecut în comuna Finta. Aici, la 24 octombrie 1944, pretorul plășii Bilciurești a cerut insistent prefectului să-i trimită un pluton de jandarmi cu care să poată face ordine la primăria din comună⁸. Asemenea samavolnicii s-au ținut lanț. În comunele Adîncea și Finta țărani au fost amenințați cu împușcarea dacă vor strica ordinea existentă

⁴ Scînteia din 18 octombrie 1944, pag. 5.

⁵ Scînteia din 3 noiembrie 1944, pag. 4.

⁶ Chemarea, Tirgoviște, 19 noiembrie 1944, pag. 1.

⁷ Arhivele Consiliului popular județean Dimbovița, dosar 14250—14.500 din 1944, pag. 28, 31, 103.

⁸ Scînteia, 8 octombrie 1944, pag. 4.

și se vor înscrie în Frontul plugarilor,⁹ în comuna Stănești (sat al actualei comune Răcari), un activist al Uniunii patrioților, venit de la București pentru organizarea luptei țăranilor, este arestat de către jandarmi, cu participarea șefului de post.¹⁰ Masele de bază ale țărănimii din județul Dimbovița, conduse de comuniști, au zădărnicit însă toate aceste mameve ale elementelor reacționare, sprijinite de guvernul Sănătescu.

La sfârșitul lunii octombrie 1944, în condițiile intensificării luptei pentru răsturnarea celui de al doilea guvern Sănătescu, instaurarea de jos a unei administrații, intră într-o formă nouă. Pentru a combate acțiunile tot mai hotărâte ale P.C.R. și a celorlalte forțe democratice grupate în F.N.D., noul ministru de interne din cel de-al doilea guvern Sănătescu, Nicolae Penescu, oprește la sfârșitul lunii octombrie și începutul lunii noiembrie, printr-un ordin trimis prefecturii județului Dimbovița, orice fel de consultări populare „pentru a nu tulbura ordinea publică”, deoarece, scria el,¹¹ în curind va apare o lege pentru alegerea primarilor și a consiliilor comunale. Prin acest ordin, noul guvern încerca să stăvilească lupta maselor dimbovițene pentru alegerea unor organe populare, lucru ce a dus la înăsprirea conflictelor dintre forțele democratice și cele reacționare, cele din urmă căutând mijloace violente să zădărnicească acțiunile F.N.D.

Metodele brutale folosite de reacțiune, se întorc ca un bumerang împotriva ei înșiși. Masele populare din județul Dimbovița intensifică lupta pentru cucerirea puterii locale.

În noua etapă, Comitetul județean de partid Dimbovița, hotărăște mobilizarea maselor pentru înlocuirea pretorilor și a prefectului. Prin organizarea acestor acțiuni, județul Dimbovița se înscrie printre primele județe din țară, unde masele au impus de jos o nouă administrație.

Evenimentele se precipită. La 28 noiembrie 1944, la Tîrgoviște, din inițiativa Comitetului județean de partid, are loc un mare miting la care participă cetățeni din toate colțurile județului. Cu această ocazie se aprobă o moțiune care cuprinde cele mai arzătoare revendicări: realizarea platformei F.N.D., curățirea aparatului de stat de elemente reacționare, exproprierea moșiilor mai mari de 50 de hectare. În continuare moțiunea cuprindea:

1. Avînd în vedere că prefectul județului e un criminal de război;
2. Că n-a luat nici o măsură contra moșierilor care sabotează în-sămînțările de toamnă, punînd județul în fața primejdiei de foamete;
3. Că a arestat pe primarul din comuna Stănești, ales de popor, adunarea hotărăște în unanimitate înlocuirea prefectului antonescian, „cu învățătorul Gh. Popescu, membru al P.C.R., cît și înlocuirea primarului național-țărănist...”¹²

⁹ Chemarea, Tîrgoviște, 18 februarie 1945, pag. 2.

¹⁰ Scinteia, 27 octombrie 1944, pag. 3.

¹¹ Arhiv. Cons. pop. jud. Dimbovița dosar 14250—14500, din 1944.

¹² „Chemarea”, Tîrgoviște, 30—10 noiembrie 1944, pag. 1.

O dată cu adoptarea hotărîrii s-a trecut la fapte. Mulțimea pornește în valuri-valuri spre prefectură, fără a se lăsa intimidată de cele două tancuri aduse în grabă de la Regimentul 2 Care de luptă din localitate. Este ocupată curtea și strada din fața prefecturii. Se formează ad-hoc o delegație care cere prefectului reacționar, înconjurat de ofițeri, să predea conducerea prefecturii, prefectului ales de popor. Prefectul ia imediat legătura prin telefon cu ministrul de interne. Afară mulțimea scanda : „JOS PREFECTUL REACȚIONAR !“, „VREM PREFECT ALES DE POPOR !“

Un membru al delegației a luat receptorul din mîna prefectului și a citit ministrului hotărîrea mulțimii, în care se arată că prefectul reacționar este înlocuit. Lupta continua. A doua zi, mii de oameni, răspunzînd chemării partidului, merg la primăria orașului și instalează în același mod un nou primar, în persoana muncitorului Ion Rădulescu.

Era sfîrșitul lunii noiembrie. Poporul triumfa, pentru că în lupta deschisă cu forțele reacțiunii, aceasta suferise una din cele mai grele înfrîngeri, care mai avea să aducă și altele.¹³

Sub îndrumarea Comitetului județean al P.C.R., noua administrație începe o muncă uriașă pentru refacerea economiei. Se iau măsuri energice pentru aprovizionarea populației, pentru combaterea speculei ; la sate se trimit imediat produse industriale : gaz, lămpi, sodă, zahăr, pînză, unelte agricole, iar orașele sînt aprovizionate cu alimente.

Zeci de echipe de muncitori din Tîrgoviște, Găești, Titu și chiar din București, sosesc la sate pentru a-i ajuta pe țărani la lucrările agricole și la repararea uneltelor. Așa se închea în focul luptelor, alianța muncitorească-țărănească. La o adunare a muncitorilor din Tîrgoviște ținută în ziua de 14 februarie 1945, participanții au votat o moțiune, după cum scria ziarul „Chemarea“, prin care se obligau să strîngă toate tractoarele și toate uneltele agricole ce se găseau în județ, pentru a le repara fără plată.¹⁴

După venirea la putere a guvernului Rădescu, înlocuirea primarilor și pretorilor încetează pentru o perioadă. Era o acțiune tactică a partidului comunist și a forțelor democratice organizate în F.N.D., cu scopul de a demasca esența politicii majorității reacționare din guvern, care promisese că va porni din proprie inițiativă la democratizarea aparatului de stat. Dar se dovedește că aceste cercuri nu vor să cedeze de bună voie pozițiile ocupate. Vălul căzuse astfel de pe fața dușmanilor poporului și atunci P.C.R. cheamă masele pentru a reîncepe lupta în vederea instalării unei noi administrații. În acele zile furtunoase sînt schimbați primarii din Găești, Vulcana-Pandele și Moroieni.¹⁵

¹³ „Chemarea“, Tîrgoviște, 30—10 noiembrie 1944, pag. 1.

¹⁴ „Rusenescu M.“ Lupta maselor populare pentru instalarea puterii populare în Studii, revistă de istorie nr. 2, Buc. 1965, pag. 273.

¹⁵ „Chemarea“ Tîrgoviște, 28 ianuarie 1945, pag. 1—2.

Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra rezultatului luptei în vederea instaurării de jos, pe cale revoluționară, a autorităților democratice din județul Dîmbovița, este interesant de prezentat un tabel comparativ al instalării prefecților democrați în județele vecine, față de județul Dîmbovița.¹⁶

JUDEȚELE ÎN CARE AU FOST INSTALAȚI PREFECȚI DEMOCRAȚI
ÎN TRE 23 AUGUST 1944 — 6 MARTIE 1945

Nr. crt.	J u d e ț u l	Data instalării
1	Teleorman	11 februarie 1945
2	Prahova	28 noiembrie 1944
3	Vlașca	3 martie 1945
4	DÎMBOVIȚA	28 noiembrie 1944

O studiere atentă a luptei pentru instaurarea unei administrații democratice în județul Dîmbovița dovedește că, prin acțiunea directă a maselor populare, conduse de P.C.R., aceste acțiuni au îmbrăcat forma unor uriașe demonstrații de masă, urmate de instalarea de jos a autorităților locale. Devenea tot mai evident faptul că elementele noi puteri se întăreau rapid, iar forțele reacționare nu mai aveau controlul asupra aparatului de stat local și influență în mase. Se confirmau în mod genial cuvintele lui Lenin: „marile evenimente istorice, uneori câteva luni de revoluție, educă pe cetățeni mai repede și mai complet decît zeci de ani de stagnare politică...”¹⁷

Victoriile obținute de Uniunea Sovietică, țara care a dus pe umerii săi greul războiului împotriva fascismului, conjugate cu victoriile celorlalte forțe antihitleriste, au creat condițiile favorabile poporului român ca după insurecția de la 23 August 1944, paralel cu lupta dusă pe frontul antihitlerist, să treacă rapid la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. În acest cadru se situează pe primul plan acțiunea de democratizare a aparatului de stat central și local. În județul Dîmbovița aceste acțiuni s-au împlinit pe cale relativ pașnică, deoarece raportul de forțe pe plan politic înclina în favoarea forțelor democratice, progresiste, conduse de Partidul Comunist.

Succesul luptei pentru instalarea unor autorități locale democratice în județul Dîmbovița s-a datorat în primul rînd felului în care a fost condusă de către Comitetul județean al P.C.R. În această perioadă, organizația județeană de partid și-a întărit și și-a consolidat influența în

¹⁶ Neașsa Tr. „Aspecte din lupta pentru instaurarea unor autorități locale democratice”, în Studii, revistă de istorie nr. 4, București, 1959, pag. 298.

¹⁷ V. I. Lenin, Opere vol. VIII, București, E.S.P.L.P., 1965, pag. 563.

toate sectoarele de activitate, mai ales că imediat după 23 August 1944 se reîntorseseră din închisori și lagăre, cadrele de bază ale Comitetului județean de partid.

Organizația județeană P.C.R. a reușit să atragă în toamna anului 1944, sub conducerea sa, puternice organizații de masă, ca sindicatele, Frontul plugarilor etc. atât la orașe cât și la sate, imprimind acțiunilor sale un caracter de masă, organizat. Printr-o amplă acțiune, masele populare dimbovițene sînt lămurite că înfăptuirea revendicărilor imediate — pămînt țăranilor, piine și drepturi democratice pentru cei de la orașe — era condiționată de cucerirea puterii politice pe plan local.

Oamenii muncii din județul Dimbovița, conduși de partidul comunist, au obținut cele mai mari victorii, instalînd în fruntea tuturor localităților din județ organe democratice.

*LA LUTTE POUR LA MISE EN FONCTION DES AUTORITÉS DÉMOCRATIQUES
DANS LE DISTRICT DE DIMBOVIȚA APRÈS LA VICTOIRE DE
L'INSURRECTION ARMÉE DE 1944*

— Résumé —

Cet article expose du point de vue monographique les luttes des masses populaires du district de Dimbovița, dirigées par le P.C.R., pour la mise en tête des affaires de l'État les autorités démocratiques, pendant la période qui suit à l'Insurrection armée de Août 1944. Il est à remarquer que depuis quelque temps on assiste, chez nous, à une augmentation de l'intérêt général pour l'étude de l'histoire du district de Dimbovița et pour y répondre, l'auteur de cet article expose quelques aspects de cette lutte des masses populaires de Dimbovița, ayant comme point de départ des documents se trouvant aux archives, ou publiés par la presse locale et centrale roumaine. Parce-que le gouvernement du général Sănătescu maintenait à la direction des organes locaux de l'État des éléments réactionnaires, sous le prétexte d'assurer l'ordre des choses et sabotait ainsi la mise en fonction de éléments élus par le peuple, les ouvriers en étroite liaison à la paysannerie travailleuse, déclanchent la lutte qui, après maintes difficultés, sera couronnée de succès. Les forces populaires ont réussi ainsi à mettre dans l'appareil administratif du district des maires et des employés démocrates, en chassant les éléments réactionnaires. Leur action militante atteint le comble avec l'avènement de novembre 1944 du premier préfet et maire démocrate de l'histoire du district de Dimbovița, l'ancien combattant communiste Gheorghe Popescu. Ce district devient lui-aussi un des districts du pays ayant démocratisé son appareil d'État. Se succès est dû entièrement au P.C.R. qui a rallié à sa lutte toutes les organisations démocratiques en leurs imprimant un caractère de lutte de classe.